

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

EDUKAČNÉ AKTIVITY
PRE DETI PREDŠKOLSKÉHO VEKU
A DETI SO ZDRAVOTNÝM
POSTIHNUTÍM VI.

VÚDPaP
2020

1. Aktivitka v rúškach- 5 zmyslov

Dobrý deň, milé deti a rodičia.

Dnes je krásny slnečný deň a určite ste sa v minulých dňoch všeličo zaujímavé dozvedeli, naučili a zažili.

Dnes - a aj v iný deň – vždy, keď sa zobudíte, zobudia sa aj vaše zmysly. Viete, ktoré to sú? Máme ich päť: zrak, sluch, chuť, čuch a hmat. Vďaka nim môžeme vidieť a cítiť teplé slniečko alebo v zime studený sneh. Dokážete cítiť vôňu kvetov, počujete spev vtáčikov, hlas maminky, keď vás ráno budí a potom môžete zjesť chutné raňajky. Tiež cítite, keď vás niekto pohladí, ale aj bolesť, keď sa udriete. Oči, nos, uši, ústa a ruky a koža na celom tele – tam sú tie zmysly.

Ak ste sa už niekedy hrali na slepú babu a mali ste zaviazané oči, tak viete, aké to je, keď nemôžete využívať oči - teda zrak a nevidíte okolo seba. Keď si dáte šatku z očí dole, opäť vidíte. Nie všetci ľudia majú také šťastie, že môžu svet okolo vidieť očkami. Niektorí ľudia nemajú zrak vôbec, hovoríme, že sú nevidiaci. Majú však výborný sluch aj hmat, takže vedia, čo sa okolo nich deje. Na ulici aj v obchode mnohým pomáha vycvičený psík a biela palička, ktorou nevidiaci zisťuje, či mu nestojí niečo v ceste. A prečo je biela? Aby sme my ostatní vedeli, že máme dávať pozor a nevbahnúť nevidiacemu človeku do cesty. A predstavte si, že nevidiaci si čítajú knihy! Ako to dokážu? Hmatom! Prstami pohybujú po stránkach zvláštnych kníh, v ktorých sú písmená vytvorené z malinkých hrbolčekov. Teda hrbolčekov pre nás, ktorí ich čítať nevedia, ale nevidiaci sa toto zvláštne písmo v škole naučia, tak ako vy sa v škole naučíte čítať zrakom – očami.

Ak si zase zapcháte uši, tak skoro nič nepočujete. Všimli ste si niekedy v telke uja alebo tetu, ktorá stojí vedľa hovoriaceho človeka a strašne rýchlo všelijako zaujímavo pohybuje rukami a prstami? My nechápeme, čo to robí, ale ľudia, ktorí nepočujú (tak ako sú nevidiaci, sú aj nepočujúci) tým pohybom veľmi dobre rozumejú. Je to totiž ich reč, tie pohyby sú slová! Trošku využívame aj my ruky, aby sme niečo povedali – napríklad keď zamávaš, rozumieme, že to znamená pá – pá, čauko, lúčim sa. Ale nepočujúci, ktorí sa túto reč naučili, si rukami môžu porozprávať hoci aj rozprávku. Úžasné, však?

Ak by ste mali zviazané ruky, tak nemôžete veci ohmatávať a neviete zistiť, či sú hladké alebo hranaté, nezistíte, či sú studené alebo teplé, ani či sú mokré a či suché. Nosom vdychujeme rôzne vône aj zápachy.

V ústach máme jazyk. A na ňom máme v maličkých kalíškoch malé chuťové bunky. Tie nám oznamujú, čo nám chutí a čo nie.

Zahrajte sa dnes hry, ktorými si precvičíte všetky zmysly. Napríklad môžete na papier farbičkou obkresliť stavebnicové kocky, rôzne tvary a vyfarbiť ich. To je ale úžasné, pri kreslení používate hmat aj zrak. Zaťukaj kockami o seba - používaš sluch.

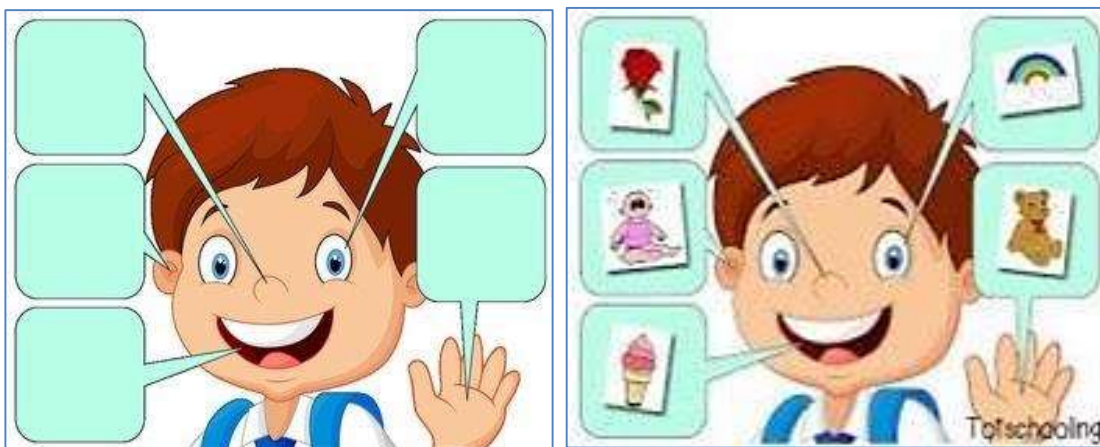
Na precvičenie čuchu môžete so zaviazanými očami ovoniávať rozličné veci a takisto aj ochutnávať rôzne jedlá. Viete ich nosom rozoznať?

Porozprávajte sa aj o chutiach. Ktoré jedlo máte najradšej? A ktoré jedlo majú najradšej vaši rodičia? Sú to jedlá sladké, slané, kyslé alebo horké? Sú studené alebo horúce? Podobnou hrou si môžete overiť aj šikovnosť vášho hmatu. Do nepriehľadného vrečka naukladajte rôzne predmety, z rôzneho materiálu a s rôznym povrchom. Dokážete zistiť, čo držíte v ruke? Porozprávajte sa o tom s rodičmi. A pripravte aj vy hádanku pre súrodencov alebo rodičov.

Vyskúšajte si aj vyplniť pracovné listy. Do okienok pri chlapcovi doplňte vlastné nápady, čo cítime každým zo zmyslov.

Predškoláci, druhá tabuľka je skoro ako pre veľkáčov. Veľkým X zaznačte ku jednotlivým veciam, ktorými zmyslami ich môžete vnímať.

Prajeme príjemnú zábavu.

2. Aktivitka v rúškach – čuch

Milé detičky,

dnes pokračujeme v spoznávaní zmyslov. A je ním čuch. Všetko, čo nám vonia alebo zapácha-
môžeme povedať aj smrdí, rozoznávame pomocou NOSA.

Ako povieme nosu, keď je malý (zdrobnenina)? Noštek alebo nosík? Obe slová sú správne. Vieme
povedať jedným slovom aj veľký nos?

Rodičia či starší súrodenec vám prečíta v krátkom článku, čo všetko nám nos pomáha spoznávať.

Úloha:

1. pracovný list (môžete si vytlačiť, alebo dobre poprezerat' a pospájať prstom) - zopakujte si všetky
zmyslové orgány a priradte k nim, čo pomocou nich vnímame (napr. ucho - rádio - počúvame...)

2. pracovný list - označiť (povedať) - čo vonia

- čo zapácha/smrdí

3. skúste nosom privoniavať k rôznym veciam a povedzte, či vám to vonia (je to príjemné), alebo či
vám to zapácha (čo vám je nepríjemné). Sú aj predmety, ktoré nosom necítite?

Môžeme ovoňať napríklad kvet, maminu voňavku, kávu, jahodu, čisté – zapotené tričko, či čokoľvek
iné. Veci, ktoré ste ovoniavali, si skúste zapamätať. Teraz ich skúste ovoňať so zatvorenými očami.

Dokáže ich pomenovať bez toho, aby ste ich videli?

Teraz sa môžete zahrať s inými členmi vašej rodiny hru:

Mamička alebo niekto iný vám zaviaže oči a dá vám nosom privoňať - napr. ocot, kvet, koláč, škoricu.

Vašou úlohou bude uhádnuť, čo vám dali privoňať. A potom sa vymeňte. Kto bol úspešnejší? Deti
alebo dospelí?

Prajeme vám úspešné zvládanie voňavých (a aj iných) hádaniek.

Ja som človek, ty si človek

Na vône je nos

Dám vám takú hádanku-nehádanku.
Nevidíme to, nepočujeme to, nedotýkame sa toho, a predsa vieme, čo to je. Ktorý zo zmyslov nám pritom pomôže?
Všimli ste si, že nijakému inému tvorovi netrčí nos z tváre tak ako človeku, a predsa nemá človek najlepší čuch.

Malý mravček kam stúpi, tam zanechá svoj pach. Keď sa chce vrátiť do mraveniska, ťuch sem, ťuch tam, ide pekne po svojich stopách späť. Všade, kde mravec zanechá stopy, akoby postavil plot. Vstup zakázaný! Cudzího mravca do mraveniska nevpustia. Lahko spoznajú, že má iný pach. Aj iné živočíchy si značkujú svoj okrsok. Ako? Napríklad močom alebo trusom. Preto psík dvíha zadnú nohu pri každom stĺpe či rohu. Všetko, čo nás obklopuje, má nejakú vôňu. Prijemnú či neprijemnú. Neprijemnej hovoríme zápach. Niekomu vonia to, inému nie. Na niektorých sa zhodneme: Ejha, u susedov prihorelo mlieko! Mamička priniesla čerstvý chlieb. Ocko sa práve holi, v kúpeľni rozvoníava voda po holení. Mäso je pokazené – páchne. Nosom teda čucháme pachy okolo seba. Nezáleží na tom, či je veľký a či malý, či je zahnutý alebo je ako „horenos“.

V nose máme jemné citlivé miesta, ktoré zaraz rozoznajú, čo to je, aj keď to nevidíme, nepočujeme, nedotýkame sa toho. V nose máme čuch. Naš ďalší zmysel. Hapčí! Kýchneme zavše, hoci nemáme nádchu. Iste preto, lebo vo vzduchu je niečo dráždivé: mydlový prášok, vôňa čokolády, kypriaci prášok, korenie... – každého dráždi čosi iné.

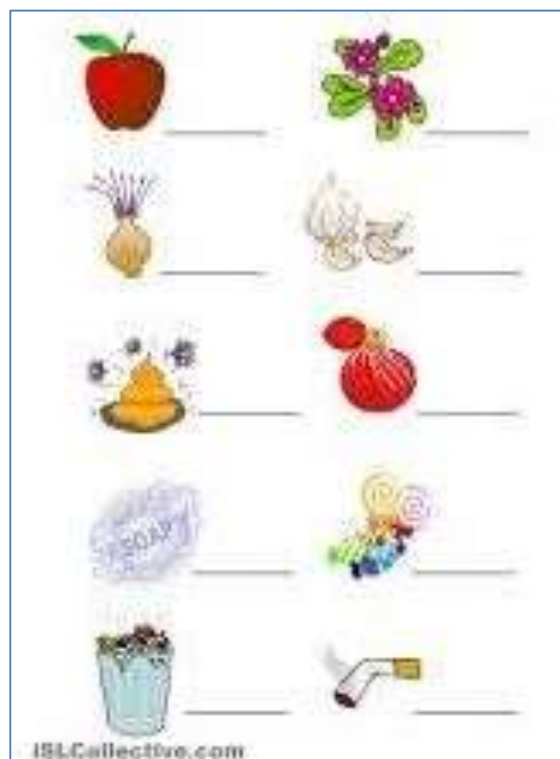
Príprava JIŘINA STRMEŇOVÁ

PAVOL ŠTEFÁNIK
Voňavá hádanka

Čímže vonia hora, čím?
Hora vonia ihličím.
A čím ešte? Zlaté mamy
vravia, že aj zvieratkami.

Váza vonia kvetmi,
hlučný dvorček detí,
záhradôčka vtáčikami
a ihrisko pieskohrami.

A čím vonia Janičko,
keď sa prejde máličko
popri hniezde osom?
Čím by voňal?
Nosom.

3. Aktivitka v rúškach – sluch

Ahojte, milé naše detičky a rodičia!

Dnešnú aktivítu začneme pesničkou, ktorá nás naučí niečo o ľudských zmysloch. Vypočujte si ju na [YouTube](#).

Počúvali ste pozorne?

Ak si neviete pesničku vypočuť, nevadí. Stačí, keď si zaspievate akúkoľvek vašu obľúbenú, prípadne si vypočujete nejakú pieseň z CD. Čo všetko ste si z piesne zapamätali?

Ja vám pripomeniem, že sme sa zatiaľ učili o zraku a čuchu. Dnes si niečo povieme o sluchu. Na počúvanie nám slúži ucho - uško. Ucho dokáže počúvať aj jemné aj hlasné zvuky.

Vie rozlíšiť hlasitosť zvuku, ktorý počúvame. Niektoré zvuky sú pre nás príjemné a niektoré naopak nepríjemné. Niektoré veľmi hlasné a iné zas sotva počujeme, také sú tichučky. Taký zvuk aj vydávame, napríklad, keď sa snažíme rozprávať potichu, šeptom. Vyskúšajte si to aj vy doma - chvíľu rozprávať pošepky. Teraz zas skúste kričať z plného hrdla. Ktoré zvuky sú vám príjemnejšie? Kedy ste lepšie rozumeli, čo vám chcú iní povedať? A kedy oni rozumeli lepšie vám?

Skúste sa zahrať „Telefón“. Sadnite si do izby, v ktorej je ticho. Pošepnite slovo tomu, kto sedí vedľa vás, napríklad mame, ona ho pošepne ockovi - a tak ďalej. Posledný v rade povie slovo nahlas. Je také isté ako na začiatku? Niekedy sa celkom popletie, inokedy zostane presne také, ako na začiatku.

Pre ďalšiu zábavu si môžete vyrobiť z nejakej uzatvárateľnej nádoby či plechovice hudobný nástroj. Vložte do nej rôzne predmety, ktoré vydávajú všelijaké zvuky. Najprv vyskúšajte hlučné - napríklad mince, kocky a potom vymeňte za tichšie a menšie predmety. Porovnávajte zvuky a porozprávajte sa o tom, ktoré sú príjemné a ktoré menej. Svoje hudobné nástroje si môžete aj vyzdobiť. Na koniec si zaspievajte a zahrajte nejakú pesničku, ktorú máte radi.

4. Aktivitka v rúškach – precvičme si hmat: pompony má každý rád

Dobré ráno, milí naši škôlkari, dnes si precvičíme ďalší zmysel.

Tým bude hmat. Našimi prstami a dlaňami - ktoré nám pomáhajú vnímať hmatom najviac z celého tela, vyrobíme pomôcku na cvičenie, ktorá sa volá pompon, alebo pompom. Tento smiešny názov vznikol z francúzskeho slova a znamená bambuľka. Francúzi sú ľudia ako my, len hovoria inou rečou, ktorej nerozumieme, ale niektoré slová aj tak používame. Pompon je guľatý chumáč a je zhotovený z nití, fólií alebo papiera. Takmer všetci sme mali a určite aj vy máte čapicu s takým pomponom (brmbolcom). Využíva sa v móde už dlho ako doplnok, ozdoba. Šikovné maminky z nich vyrábajú hračky, zvieratká a iné krásne veci.

Také pompomy majú aj dievčatá na rôznych športových podujatiach a hovoríme im roztlieskavačky (pozri sa na obrázok, ako vyzerajú), ktoré majú za úlohu povzbudzovať a roztlieskať divákov pri športových podujatiach - ako je hokej či futbal, aby bola super nálada a zábava.

A preto, aby sme mali aj my super náladu a aby sme si precvičili hmat a neskôr aj rovnováhu pri spoločnom tančeku s takými pomponom, tak si ich teraz vyrobíme. Keďže sme stále doma a nemôžeme ešte chodiť a zháňať materiál na jeho výrobu, môžeme sa popozerať po dome, či nájdeme niečo na ich výrobu. Môžu to byť rôzne fólie, staré PVC obrusy, tenké farebné papiere, látky, bavlny, staré časopisy či noviny, staré igelitové tašky, či čokoľvek farebné alebo šušťavé.

Potrebovať budete ešte nožnice, lepidlo alebo lepiacu pásku či šnúрку na zaviazanie. Pompon môžete vyrobiť rôznymi spôsobmi:

1. Ak ste našli fóliu alebo tenký papier, preložte si ich po šírke na polovicu a strihajte prúžky z otvorenej časti, ale neodstrihnite celé, nechajte tam miesto na šnúрку, ktorú prevlečiete a pompon ňou stiahnete.
2. Ďalšia možnosť je: rovnako nastrihajte, ale už nestahujete šnúrkou, ale zarolujete a prelepte lepiacou páskou a prípadne môžete prilepiť páskou aj na paličku. Tento spôsob je vhodný, keď pompom vyrábame z novín či farebného papiera.
3. Tretí spôsob je nastrihať prúžky a v strede ich zviazať. Tento spôsob je dobrý, keď pompom vyrábame z vlny, látky alebo už spomínanej fólie.

Keď budete mať pompony hotové, skúste si s nimi zaskákať a triasť nimi, či sa vám nerozpadávajú.

Precvičili sme hmat. Ale keď sú pompomy hotové, môžeme ich aj počuť, aj vidieť, aké sú farebné. A cvičíme opäť viacero zmyslov.

A ešte jedna úloha: Poproste rodičov, aby vám dávali pokyny, kam máte uložiť pompony. Napríklad: položiť na stoličku, pod stôl, vedľa TV, na hlavu, medzi kolená, do pravej ruky, nad hlavu.

A teraz pre predškolákov už naozaj posledná úloha: Všimli ste si, že sme hovorili raz pompon a potom pre zmenu pompom? Počujete ten rozdiel? Je rozdiel na začiatku slova alebo na konci? A viete, akú hlásku počujeme na konci slova pompom a akú na konci slova pompon?

A predstavte si deti, že oba spôsoby sú správne. Týmto veselým brmbolcom môžeme hovoriť tak aj tak. Výskúšajte si, ako to znie: pompom, keď ich je viac sú to pompomy, alebo aj pompon a keď ich je viac, sú to pompony.

Teším sa, ako si s nimi spoločne zacvičíme. Tak majte pekný deň a opatruje sa.

5. Aktivitka v rúškach – slabika

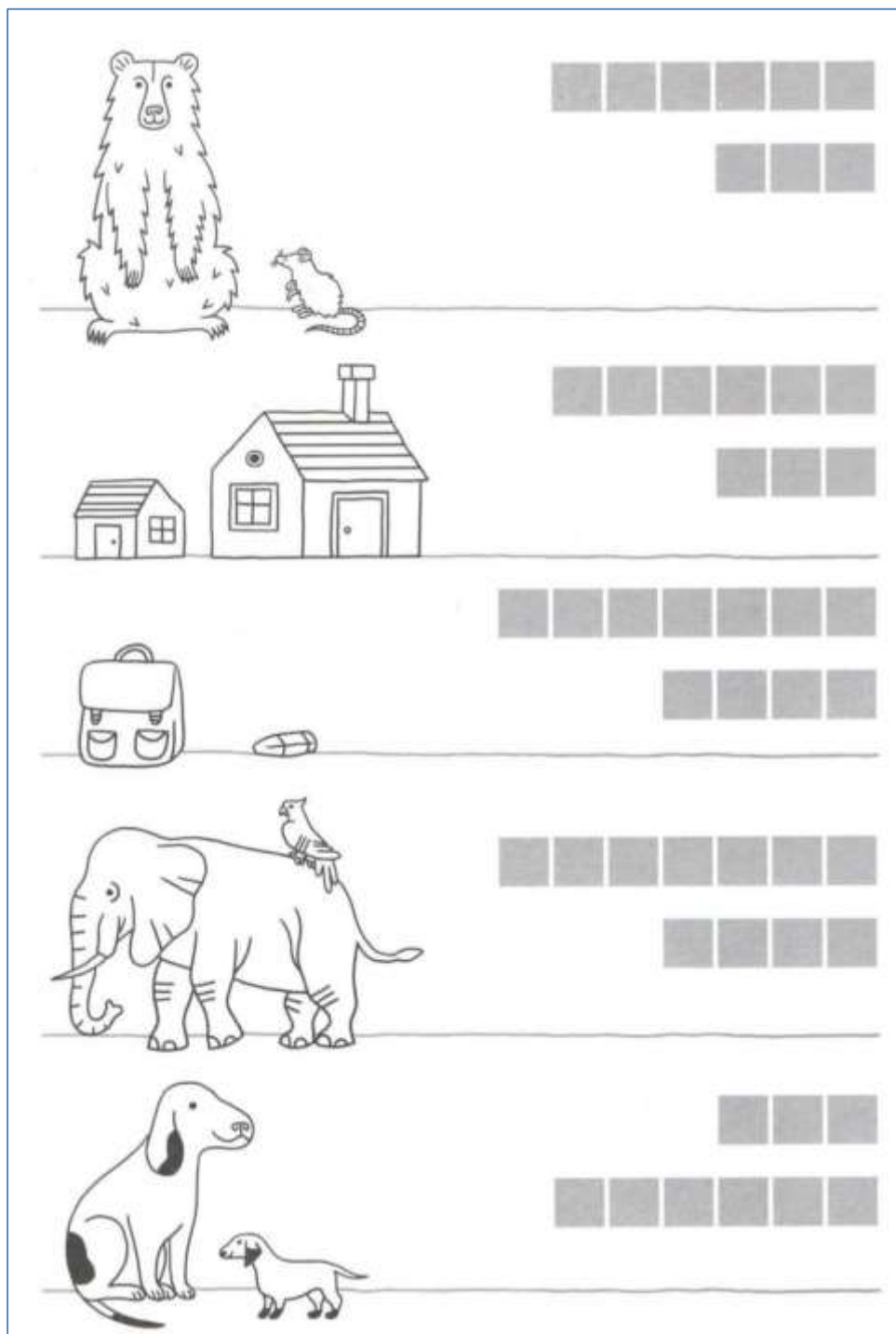
Milé deti, ako sa máte?

Verím, že je všetko v poriadku. Chýbate nám a predstavte si, že dnes aj Slabika povedala: „Deti mi tak chýbajú, niekedy ani neviem, či v našej Zázračnej krajine slov vôbec bude niečo fungovať. Deti majú toľko inej roboty, že niekedy sa zvieratká, veci a kvety v krajine pýtajú, kedy ich už prídu zachrániť.“ Nebojte sa, deti, ja som ju upokojila, povedala som jej, že sa snažíte, ako len dokážete. A ak to niekedy nejde, určite nám v tom pomáhajú deti aj z iných škôlok, kam Slabika chodíeva. :) Ale tentokrát sa pousilujeme všetkým veciam v Zázračnej krajine pomôcť. Dobré? Tak ako minule, aj tentokrát sa slová hádajú, do akého hláskového domčeka patria. My sme naposledy zistili, že v Zázračnej krajine slov nezáleží na tom, aký je kto veľký, ale koľko má hlások v slove a podľa toho ide bývať do správneho domčeka.

Dnes máme znovu takú úlohu. Máme rôzne veci, či zvieratká. Chceli by sa ukryť pred slniečkom do tieňa domčeka, ale nevedia, kto kam patrí. Pomôžeme im deti? Znovu budeme do Hláskových domčekov písať X miesto hlások. Ale ak poznáme písmenká, pokojne ich môžeme použiť. Máme tam aj aktovku a gumu, dom a domček, či psa a malého psíčka (ak sa pracovný list nedá vytlačiť, pozorne si ho prezrite, hláskové domčky si nakreslite a „zapíšte“ slová na papier). Vymýšľali sme teraz slová, ktoré označujú malé veci či zvieratá. Hovoríme im zdobneniny. Ja som veľká Jana a dievčatko je Janka. Mám rada chlieb aj chlebiček. Mám veľký nos, ale ty máš nosík a možno aj noštek. Vymyslíš aj ty nejaké zdobneniny? Ak to nepôjde, poobzeraj sa okolo seba, určite nájdeš veľa vecí, ktoré sú veľké - napríklad kamene. Vieš nájsť aj malé kamienky? Skús ešte pohľadať veľké a malé veci a pomenovať ich. Toto určite zvládnu aj maláči. :) Ak na tie veci nedosiahnete, prípadne ich nevládzete či nedokážete doniesť, poproste rodičov alebo staršieho súrodenca o pomoc. Ak ste vymysleli slová, nakreslite niečo z nich na čistý papier, ak ste veci vyhľadali a pomenovali, teraz ich roztriedte. Môžete podľa veľkosti - tak ste ich aj hľadali - veľké a malé. Dajú sa roztriediť aj podľa nejakej inej vlastnosti? Nejakو inak? Vymyslíte (dalo by sa napríklad podľa farby? Či podľa využitia? Či podľa niečoho iného?). Nezabudnite všetko po sebe znovu upratať. Aj to je vlastne triedenie. Veci

majú predsa svoje miesto, ktoré sme im podľa niečoho určili. Porozprávajte sa s rodičmi aj o tom, prečo a kam jednotlivé veci patria.

Dnes máte veľa rozmyšľacích úloh, ale ja verím, že ich všetci zvládnete.

V Bratislave 15.5.2020

